

A Murmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból.

A schwazi ferencz-rendi kolostorban őrzött egyetlen példányból közétette, bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta Szamota István. Egy fényképi hasonmással, Budapest, 1896. (Nyelv- és széptudományi értekezések. XVI. k. 7. sz.) V+46 l. Ára 50 kr.

A szerencsétlen véget ért fiatal történet- és nyelvtudós-
nak, egykori munkatársunk Szamota Istvánnak egy postumus
munkáját kívánjuk e folyóirat olvasói előtt bemutatni, a mely
az Akadémia kiadásában nem rég jelent meg. A Murmelius-féle
latin-magyar szójegyzék ez, egy régi nyomtatvány, mely Komjáthi
Szent-Pál fordításával egy évben s egy helyen (Krakó, 1533.) látott
napvilágot s melyről már Bod Péter is megemlékezik Pápai Páriz
szótárának 1767-iki kiadásában s azóta is többen emlegették.¹
Egyetlen ismert példányát a schwazi (tirol) Ferencz-rendi kolos-
tor őrzi. Erről írta le nyelvemlékünket Szamota 1893-ban. A
könyv, mint Szamota megjegyzi, igen jó állapotban van, elejétől
végig kitűnően olvasható s érdemes volna valamelyik hazai könyv-
tárunknak megszerezni. Czime: *Lexicon Ioannis Mvrmellii In*
Qvo Latina rerum uocabula in suas singula digesta classes, cum
Germanica et Hungarica interpretaatione Vt autem quodquiss
uocabulum facile inueniatur praestabit Index copiosus.

Ajánlása: »Praeclarae Indolis Amplissimae spei adolescentu-
lis Michaeli et Francisco Magnifici quondam domini Stephani a
Peren filijs Martinus Heptamydius Bibliopola Cracouiensis S. D.«
Czimplapján a magyar czimer áll, a könyv végén pedig: »Cracoviae,
per Hieronymum Vietorem. Anno ab orbe redempto M. D. XXXIII.«

Murmelius (Murmelling, Murmel) Jánosnak közkeletű voca-
bulariuma, melyet számos nyelvre lefordítottak, még nem betű-
rendes szótár: a szokat értelmi csoportokban sorolja föl, épügy
mint a XV. századi beszterczei és schlägli szójegyzékek.² Ilyen
szócsoportjai pl.: De deo et rebus coelestibus: *Istenről es egghi*
dolgogrol. — De temporibus: *Evdökrök.* [Olv. üdökről. A könyv-
ben sok a sajtó- és íráshiba.] — De elementis et de eis quae
in aere generantur: *Eghkben termö eltetö allatokrol.* — Terrae,
Aquarum, et locorum uocabula: *Feldnek: visseknek es heliknek*
neuek, stb.

Hogy a vocabularium magyar részét ki írta, egyelőre nem
tudni. Tolmácsunkat erős magyar érzés jellemzi, a mit a magya-
ritások mellé vetett észrevételei mutatnak. Pl. a tatárka nevű
hitvány gabonafajnál azt a megjegyzést teszi: *ninczen magyar*
orsakban (s. v. *cicercula*, Szamotánál 1540. sz.)³ A sörnek egy

¹ V. ö. Szabó Károly, Régi M. Könyvtár I. k.4. sz.

² L. Nyelvemlékeink a könyvnyomtatás koráig, 78. s köv. ll.

³ Szamota a szójegyzék egyes adatait könnyebb idézés végett meg-
számozta.

neménél (*cereuisia saxonica*) meg azt mondja: *Saxoniabeli sőr magyarnak nehez es segen ital* (2180. sz.). Érdekes az a jámbor megjegyzése is, a melyet a *papa* 'pápa' szóhoz vet: *Bölczeseguel es igaz isteni tudomanual wen emberuek [olv. embernek] kelene lenny* (2241. sz.).

Sokszor etimologizálásba is kap a magyar rész szerzője. Így: »Epitaphium: *Koporso felet valo iras. Ταφος az az koporso επι az az felete*« (1671. sz.) — »Poëta: *Vers szerző iu* [olv. jú, azaz jó, jön] *az görög igheből ποιτω czeleködöm*« (2332. sz.). — »Grammatistes: *Grammatica tudo, iu ez görög igheből γραμμα az az eruk* [olv. irok]« (2348. sz.).

A magyar rész, bár szójegyzék voltánál fogva nem összefüggő szövegű nyelvemlék, mégis igen sok becses adatot tartalmaz,¹ s a kiadást értékesebbé teszik Szamotának rövid, de tanulságos jegyzetei, melyekkel különösen a ruházatra, fegyverzetre, butorokra, ételekre és mesterségekre vonatkozó szövegeket kíséri s melyekben hagyatékul maradt oklevél-jegyzeteit is sikerrel használta föl.

A szójegyzékre felhívjuk a történetírók érdeklődését is, mert benne sok műveltségtörténeti szempontból is becses adat található, a melyek magyarázatát a nyelvész csak a történetbúvártól remélheti.

Zolnai Gyula.

A budapesti magyar királyi tudomány-egyetem könyvtára. *A milleniumi országos ünnepély alkalmára hivatalos adatok alapján írta dr. Máté Sándor a budapesti egyetemi könyvtár első öre. Budapest. Nyomatott a magyar királyi tud.-egyetemi könyvnyomdában.* 1896. 8-r. 24 l.

Ama számtalan ünnepi kiadvány közül melyen a honalapítás ezredéves emlékünnepe alkalmából láttak napvilágot, legközelebbiről érdekelnek bennünket a hazai könyvtárak történetéről szóló monografiák. A szerény füzet, mely ezek sorát megnyitja, a budapesti egyetem könyvtárának multját és mai állapotát mutatja be; Máté Sándor, e könyvtár érdemes első öre írta azon hivatalos adatok alapján, melyeket a könyvtár igazgatósága vallás- és közoktatásügyi tározónak a milleniumi nagy évi jelentése számára állított össze. A füzet két részre oszlik. Az első rész az 1867. év előtti időszak történetének rövid vázlatát foglalja magában; közli a könyvtár XVIII. századi exlibrisét, melyet olvasóink folyóiratunk mult évi folyamából ismernek, és Cserna Károly sikerült rajzában bemutatja a pesti Ferenczrendiek kolostora ama részének képét, melyben a könyvtár 1784-től 1875-ig el volt

¹ E szempontból való méltatását l. a M. Nyelvőr idei évfolyamának 168–169. lapjain.